

*Мумладзе А. О.
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова*

БАЗЕЛЬСЬКІ УГОДИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУЧАСНУ БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Інтернаціоналізація та транснаціоналізація банківської діяльності призвела до конкуренції між країнами за найнижчі вимоги щодо регулювання в банківській сфері з метою залучення іноземного банківського капіталу. В результаті в 1974 р. з'являється Базельський Комітет з питань банківського нагляду при Банку міжнародних розрахунків.

Перший вагомий документ в результаті спільної роботи урядів США, Великої Британії та Базельського Комітету – «Міжнародна конвергенція оцінки та стандартів капіталу», з'являється в 1988 р., який й отримав назву Базель-І. У результаті, вперше були сформульовані мінімальні вимоги для міжнародної банківської діяльності щодо забезпечення її міцності та стабільності,

з'являється мінімальна єдина база пруденційного регулювання. В повному обсязі Базель-І запрацював з 1992 р. Понад 100 країн світу взяли за основу національного банківського регулювання вимоги Базель-І, що можна пояснити їх простотою та стандартизацією.

Разом із цим, поява нових фінансових інструментів в сфері сек'ютеризації активів, оцінка ризику від приналежності контрагенту до певної категорії, недостатня оцінка банківського ризику для деривативів обумовили перегляд базельських вимог, і в 2004 р. з'являється Базель-ІІ – «Нові угоди про достатність капіталу». Основними опорами Базеля-ІІ стали мінімальні вимоги щодо власного капіталу банківської установи, перевірка з боку органів банківського нагляду, прозорість та ринкова дисципліна. Відповідно, перша компонента забезпечує методологію розрахунку мінімальної величини капіталу для кредитного, ринкового і операційного ризику, і, на відміну від попередньої методології, замінює підхід універсалізації на індивідуалізацію. Друга компонента визначає необхідність ретельного і всебічного контролю органу банківського нагляду за порядком та результатом розрахунку адекватності капіталу кожного окремого банку. Третій компонент визнає, що в оцінці адекватності капіталу мають бути зацікавлені не лише органи нагляду, банківські установи, а, перш за все, клієнти.

Втім, світова фінансово-економічна криза 2008-2009 рр. значно дестабілізувала міжнародну банківську діяльність, що спонукало до нового реформування базельських вимог. В результаті з'являється Базель-ІІІ – «Міжнародна конвергенція визначення капіталу та стандартів капіталу: нові підходи», який почав діяти з 1.01.2013 р. Впровадження Базель-ІІІ відбувається поетапно та має завершитися 01.01.2019 р. Після цього базельські вимоги стають обов'язковими для усіх учасників міжнародної банківської діяльності – представників країн Європейського Союзу.

В основі реформування базельських угод та впровадження Базель-ІІІ лежить суттєве посилення вимог до банківських резервів на покриття можливих втрат від активних операцій, а саме до банківських ліквідних резервів та їх якості [1]. Це передбачає зміну підходів до фінансового управління та ризик-менеджменту шляхом підвищення стандартів управління ризиками, ступеня інтеграції управління фінансами та ризиками банківських установ; забезпечення стабільної бази та необхідних резервів для протистояння всіляким ризикам та кризам; можливість формування більш повної, консолідованої картини бізнесу для акціонерів та менеджменту.

Нормативними документами передбачено, що зміни в банківських системах відповідно вимогам Базель-ІІІ відбуваються за такими напрямками: підвищення якості та розміру капіталу, впровадження нових стандартів управління ліквідністю, підвищення покриття короткострокової ліквідності, підвищення стабільного довгострокового фінансування, повномасштабне

охоплення ризиків та їх покриття, регулювання системних фінансових інститутів [1-3].

Використання вимог Базель-III європейськими банківськими установами при формуванні власної бізнес-стратегії для вітчизняної банківської системи означає, перш за все, зменшення європейського банківського капіталу в Україні, оскільки присутність європейських банків та їх підрозділів на нестабільних високоризикових фінансових ринках суперечить вимогам, що викладені вище.

Отже, в сучасних умовах зростання капіталізації національної банківської системи України, її модернізація можливі лише за присутності іноземного капіталу. Альтернативою європейському банківському капіталу для України є азійський. Однак, стан та проблеми азійських фінансових систем, їх ментальні особливості та існуючі напрями розвитку не обумовлюють достатній інтерес до українського банківського ринку. В цих умовах впровадження вимог і правил Базель-III в Україні є необхідним і обов'язковим щодо забезпечення стійкості фінансової системи країни в цілому. Окрім того, хоча впровадження Базель-III в Україні Угодою з ЄС не передбачено, обов'язкове поширення цих правил для банківських установ дозволить швидше і якісніше очистити банківську систему, підвищити її міцність та прозорість, пришвидшити темпи її інтеграції у європейський фінансовий простір. Зазначимо, що на сьогодні деякі вимоги Базель-III в Україні вже діють, але нагальним є системне впровадження правил, що діють в ЄС, в найближчий час.

Список використаних джерел та літератури

1. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>.
2. Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, BCBS, Dec 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs165.pdf>.
3. Proposal to ensure the loss absorbency of regulatory capital at the point of non-viability - consultative document, BCBS, Aug 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs174.pdf>.